

SANA (HN)-05

West Bengal State University

B.A./B.Sc./B. Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2014

PART - III

SANSKRIT — HONOURS

PAPER - V

Duration : 4 Hours]

[Maximum Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

UNIT - I

(Marks : 25)

1. Which hymn is known as Sajanīya and why ? How many hymns have been dedicated to the deity of this hymn ? Give a short account of his activities with special reference to your text. 1 + 1 + 1 + 5 = 8

OR

What is the other name of Devī-sūkta ? Who is the seer of this hymn ? Bring out the spiritual import of this hymn with illustration. 1 + 1 + 6 = 8

SUB-B.A. (HN)-SANA-91026

[Turn over

2. Translate into English or Bengali any two of the following verses : 2 × 5 = 10

a) एषा जनं दर्शता बोधयन्ती सुगानपथः कृण्वती यात्यग्रे ।

बृहद्रथा बृहती विश्वमिन्वोषा ज्योतिर्यच्छत्यग्रे अहाम् ॥

b) यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने

अभ्यैक्षतां मनसा रेजमाने ।

यत्राधि सूर उदितो विभाति

कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

c) उप त्वाग्रे दिवेदिवे

दोषावस्तर्धिया वयम् ।

नमो भरन्त एमसि ॥

3. Explain in simple Sanskrit any one of the following verses :

7

a) यश्चिदापो महिना पर्यपश्य-

दक्षं दधाना जनयन्तीर्यज्ञम् ।

यो देवेष्वधि देव एक आसीत्

कस्मै देवाय हविषा विधेम ।

- b) एषा व्येनी भवति द्विर्वहा
आविष्कृण्वाना तन्वं पुरस्तात् ।
ऋतस्य पन्थामन्वेति साधु
प्रजान्तीव न दिशो मिनाति ॥
- c) अग्निर्होता कविक्रतुः
सत्यश्चित्रश्रवस्तमः ।
देवो देवेभिरा गमत् ॥

UNIT - II

(Marks : 10)

4. Answer either A or B :

A) Translate into English or Bengali any two of the following : 2 × 5 = 10

- i) यामिषुं गिरिशन्त हस्ते विभर्ष्यस्तवे ।
शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत् ॥
- ii) अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो देव्यो भिषक् ।
अहोश्च सर्वान् जम्भयन् सर्वाश्च यातुधान्योऽधराचीः परासुव ॥
- iii) नमोऽस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे ।
अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः ॥

B) Answer any one of the following questions :

1 × 10 = 10

- i) To which Veda does Rudrādhyāya belong ? Which natural phenomenon is represented by Rudra ? Estimate the poetic features of Rudrādhyāya in describing Rudra.
- ii) "Worshippers of Rudra are afraid of his terrible nature." Justify the statement citing examples from your text.

UNIT - III

(Marks : 10)

5. Answer any one of the following questions :

1 × 10 = 10

- a) To which Veda does the Manumatsyakathā belong ? Narrate the story of deluge after the text and mention its importance in the Vedic literature.

1 + 7 + 2 = 10

- b) 'तस्य होदरं जज्ञे' — What is meant by उदर here ? Who was afflicted with उदर and why ? How the person concerned came round from उदर ?

1 + 1 + 2 + 6 = 10

UNIT - IV

(Marks : 15)

6. Explain in Sanskrit any one of the following :

1 × 9 = 9

a) अणुः पन्था विततः पुराणो मां स्मृष्टोऽनुवित्तो मयैव ।

तेन धीरा अपियन्ति ब्रह्मविदः स्वर्गं लोकमित ऊर्ध्वं विमुक्ताः ॥

b) अनन्दा नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः ।

तांस्ते प्रेत्याभिगच्छन्त्यविद्वांसोऽबुधो जनाः ।

c) प्राणस्य प्राणमुत चक्षुषश्चक्षुरुत

श्रोत्रस्य श्रोत्रं मनसो ये मनो विदुः ।

ते निचिक्वुर्ब्रह्म पुराणमग्र्यम् ॥

7. Answer either A or B :

A) Write short notes on any two of the following :

2 × 3 = 6

आत्मकामः, अविद्या, पञ्चजनाः, पुण्यकृत् ।

SUB-B.A. (HN)-SANA-91026

(Turn over

B) Translate into English or Bengali any two of the following : $2 \times 3 = 6$

i) मनसैवानुद्रष्टव्यं नेह नानास्ति किञ्चन ।

मृत्योः स मृत्युमाप्नोति य इह नानेव पश्यति ॥

ii) आत्मानं चेद्विजानीयादयमस्मीति पुरुषः ।

किमिच्छन् कस्य कामाय शरीरमनु संज्वरेत् ॥

iii) तद् यथा तृणजलायुका तृणस्यान्तं गत्वान्यमाक्रममाक्रम्यात्मान-
नमुपसंहरत्येवमेवायमात्मेदं शरीरं निहत्याविद्यां गमयित्वान्यमाक्रममाक्रम्या-
त्मानमुपसंहरति ।

UNIT - V

(Marks : 15)

8. Give the Padapāṭha of the verse in 2(c) or 3(a). 5

9. Attempt any one of the following :

$1 \times 10 = 10$

a) Formation and application of Vedic subjunctive.

b) Vedic infinitives.

c) Write short notes on any two of the following :

इतिकरण, कम्पस्वर, प्रचय ।

UNIT - VI

(Marks : 25)

10. Answer any *two* of the following questions : 2 × 10 = 20
- a) What is meant by the Dialogue hymns of the Rksamhitā ? In which mandala do they exist mostly ? Name them. Give a brief account of the Dialogue hymns. 2 + 1 + 2 + 2 + 3 = 10
- b) What is the derivative meaning of Brāhmaṇa ? Determine the social, religious, philosophical and literary importance of Brāhamana literature. 3 + 7 = 10
- c) What is the other name of the Atharvaveda ? Why is it so called ? Give a brief account of the contents of the Atharvavedasamhitā.
- d) Write in brief the fundamental doctrines of Upaniṣads.
11. Write a short note on any *one* of the following : 1 × 5 = 5
- a) Brhaddevatā
- b) Śatapathabrāhmaṇa
- c) Īsopaniṣad
- d) Uttarārcika.
-

SANA (HN)-06

West Bengal State University

B.A./B.Sc./B. Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2014

PART - III

SANSKRIT — HONOURS

PAPER - VI

Duration : 4 Hours]

[Maximum Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

UNIT - I

(Marks : 30)

1. Answer any one of the following questions :

1 × 12 = 12

- a) 'महती देवता द्येषा नररूपेण तिष्ठति' — Bring out the implication of the statement, as you find it in the Manusamhitā.
- b) Narrate the principles of taxation as determined by Manu in his text.
- c) What do you mean by vices (व्यसनस) ? Describe the nature, influence and result of the vices with divisions according to Manusamhitā.

SUB-B.A. (HN)-SANA-91061

[Turn over

2. Explain any one of the following verses in simple Sanskrit : 1 × 8 = 8
- a) त्रैविद्येभ्यस्त्रयीं विद्याद् दण्डनीतिञ्च शाश्वतीम् ।
आन्वीक्षिकीञ्चात्मविद्यां वार्तारम्भांश्च लोकतः ॥
- b) अद्यात् काकः पुरोडाशं श्वावलिह्याद्भविस्तथा ।
स्वाम्यञ्च न स्यात् कस्मिञ्चित् प्रवर्तेताधरोत्तरम् ॥
3. Write short notes on any two of the following : 2 × 5 = 10
- कुप्य, गुल्म, शिलोच्छ, षाड्गुण्य, पेशुन्य

UNIT - II

(Marks : 25)

4. Answer any two of the following questions : 2 × 10 = 20
- a) What, according to Kautilya, are the principal duties of the four Varnas ?
Why *Trayī* has been considered as a principal branch of learning ?
8 + 2 = 10
- b) Show, how Kautilya, asserted his own view about the appointment of the ministers after repudiating the views of his predecessors.
- c) Discuss, after Kautilya, the methods to be adopted by a king for his personal safety.
- d) What, according to Kautilya, are the main divisions of a चार ?
Enumerate, in this connection, the functions of different categories of चार.
5. Write a short note on any one of the following : 1 × 5 = 5
- छायानालिका, शासनहरः, लेखदोषाः, वैवस्वतमनुः

UNIT - III

(Marks : 25)

6. Answer any *one* of the following questions : 1 × 12 = 12
- a) Write an elaborate note on चतुष्पादव्यवहार indicating its main components.
- b) What is प्रतिभू ? Describe in detail the Law of guarantee, according to Yājñavalkya.
7. Explain any *one* of the following verses in simple Sanskrit : 1 × 8 = 8
- a) पश्यतोऽब्रुवतो भूमेर्हानिर्विशतिवार्षिकी ।
परेण भुज्यमानाया धनस्य दशवार्षिकी ॥
- b) पितरि प्रोषिते प्रेते व्यसनाभिप्लुतेऽपि वा ।
पुत्रपौत्रैः ऋणं देयं निह्वे साक्षिभावितम् ॥
8. Write a short note on any *one* of the following : 1 × 5 = 5
- कूटसाक्षी, वृद्धि, आगम, विधि ।

UNIT - IV

(Marks : 20)

9. Answer any *two* of the following questions : 2 × 10 = 20
- a) Discuss the main tenets of Kautilya's Arthasāstra.
- b) Attempt a note on the contribution of the Bengalee commentators in the field of Smṛtisāstra.

c) Write a critical note on the ancient Nīti-texts, with special reference to Śukranītisāra and Kamandakiyanītisāra.

d) Write short notes on any *two* of the following ;

2 × 5 = 10

i) कात्यायनस्मृति ।

ii) देवनभट्ट ।

iii) रघुनन्दन ।

iv) मेधातिथि ।

SANA (HN)-07

West Bengal State University

B.A./B.Sc./B. Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2014

PART - III

SANSKRIT — HONOURS

PAPER - VII

Duration : 4 Hours]

[Maximum Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

UNIT - I

(Marks : 60)

1. अधस्तनेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम् — 2 × 13 = 26
- (क) अतिव्याप्त्यादिदोषनिराकरणपूर्वकं द्रव्यलक्षणं विशदयताम् । कानि तावत् द्रव्याणि ?
द्रव्यविभागेषु तमोऽन्तर्भवति न वेति तर्कसंग्रहकाररीत्या विशदीक्रियताम् । 5 + 2 + 6
- (ख) को नामाभावः ? कति तस्य भेदाः ? प्रत्येकशः सोदाहरणं लक्षणं निरूपणीयम् ।
अभावस्वीकारे काः युक्तयः ? 2 + 2 + 6 + 3
- (ग) प्रत्यक्षलक्षणं तर्कसंग्रहकाररीत्या विव्रियताम् । सलक्षणं सोदाहरणञ्च प्रत्यक्षभेदो
विचारणीयः । 6 + 7
- (घ) का नामानुमितिः ? अनुमानस्य कति भेदाः वर्तन्ते ? कानि पञ्चावयववाक्यानि ? तेषां
स्वरूपं प्रयोजनञ्च निरूप्यताम् । 3 + 2 + 3 + 5

SUB-B.A. (HN)-SANA-91095

[Turn over

2. अधस्तनेषु प्रश्नद्वयं समाधीयताम् —

2 × 12 = 24

(क) निम्नोक्तेषु यूथद्वयस्य भेदः प्रदर्शनीयः —

2 × 6 = 12

- i) पीलुपाकः पिठरपाकश्च
- ii) संयोगः समवायश्च
- iii) पक्षः विपक्षश्च
- iv) समवायिकारणमसमवायिकारणञ्च ।

(ख) निम्नलिखितेषु द्वयोः व्याख्या कार्या —

2 × 6 = 12

- i) व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताज्ञानं परामर्शः ।
- ii) रूपरहितस्पर्शवान् वायुः ।
- iii) यस्य साध्याभावसाधकं हेत्वन्तरं वर्तते स सत्प्रतिपक्षः ।
- iv) संज्ञासंज्ञिसम्बन्धज्ञानमुपमितिः ।

(ग) अधोलिखितेषु अनुमानेषु द्वयोः हेत्वाभासा निरूपणीया —

2 × 6 = 12

- i) शब्दो नित्यः कार्यत्वात् ।
- ii) बहिरनुष्णः द्रव्यत्वात् ।
- iii) अयमश्वः गोत्वात् ।
- iv) मनुष्यः मरणशीलः मनुष्यत्वात् ।

3. अधस्तनेषु द्वयोः संक्षेपतः व्याख्या कार्या —

2 × 5 = 10

- i) शब्दः
- ii) संस्कारः
- iii) पृथिवी
- iv) आत्मा ।

UNIT - II

(Marks : 40)

4. Answer any one of the following questions :

1 × 12 = 12

- a) Discuss in short the main aspects of Cārvāka philosophy, with special reference to the theory of soul.
- b) Discuss the theory of atomism as advocated by the Vaiśeṣika.
- c) Discuss the Sāṃkhya theory of Puruṣa and Prakṛti.

5. Write short notes on any two of the following :

2 × 6 = 12

आर्याष्टाङ्गिकमार्गः, स्याद्वादः, अध्यासः, श्रुतिप्रस्थानम् ।

6. Answer any eight of the following questions :

8 × 2 = 16

- i) Name the four chapters of योगसूत्र.
- ii) What is पञ्चमहाव्रत ?

- iii) Name the पञ्चक्लेश in वेदान्त philosophy.
  - iv) Write the names of सूत्रकार and वार्तिककार of न्याय philosophy.
  - v) Define द्रव्य according to Jaina philosophy.
  - vi) How many प्रमाणs are accepted in सांख्य philosophy ? Name them.
  - vii) Who is the founder of नव्यन्याय ? Write the name of his famous book.
  - viii) What is चित्तभूमि ? Name its varieties.
  - ix) Name three sects of मीमांसा philosophy.
  - x) Who is the author of सांख्यकारिका and who wrote सांख्यतत्त्वकौमुदी ?
-
-

SANA (HN)-08

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B. Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2014

PART - III
SANSKRIT — HONOURS
PAPER - VIII

Duration : 4 Hours]

[Maximum Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

UNIT - I

(Marks : 70)

1. यथेच्छमेकस्योत्तरं प्रदेयम् — 1 × 10 = 10
- a) अपादानकारकमधिकृत्य कश्चन निबन्धो विरचनीयः ।
- b) किं नाम करणम् ? हेतुकरणयोः पार्थक्यं सोदाहरणं प्रदेयम् ।
2. स्वाभिमतं सूत्रद्वयं सुरगिरा व्याख्येयम् — 2 × 5 = 10
- a) स्वतन्त्रः कर्ता
- b) तथायुक्तं चानीप्सितम्
- c) पञ्चमी विभक्ते
- d) क्रियार्थोपपदस्य च कर्मणि स्थानिनः
- e) साधकतमं करणम् ।

SUB-B.A. (HN)-SANA-91130

[Turn over

3. यथेच्छमेकं दीक्षितवचनं व्याख्येयम् — 1 × 6 = 6
- a) कर्म इत्यनुवृत्तौ पुनः कर्मग्रहणमाधारनिवृत्त्यर्थम् ।
 b) अभिधानं च प्रायेण तिङ्कृतद्धितसमासैः ।
 c) व्यवस्थितविभाषाश्रयणात् क्वचिन्न, पापेऽभिनिवेशः ।
4. अधोदत्तेषु यथाभिमतं द्वयोः व्याकरणसम्पत्ता टीका रचनीया — 2 × 5 = 10
- a) अङ्गविकारः
 b) आग्नेडितम्
 c) निर्धारणम्
 d) अधिकरणम्
 e) कर्मप्रवचनीयः ।
5. रेखाङ्कितानां पदानां यथेप्सितं द्वयोः ससूत्रं सकारणविभक्तिप्रयोगसार्थक्यं निर्णयम् — 2 × 2 = 4
- a) गुरुं सेवमानः ।
 b) यागाय याति ।
 c) चर्मणि द्वीपिनं हन्ति ।
 d) शतात् बद्धः ।
6. स्वाभिमतं सूत्रद्वयं सुरगिरा व्याख्येयम् — 2 × 5 = 10
- a) तृतीया तत्कृतार्थेन गुणवचनेन
 b) सुप् प्रतिना मात्रार्थे
 c) उपपदमतिङ्
 d) अनेकमन्यपदार्थे
 e) चार्थे द्वन्द्वः ।

7. अधोदत्तेषु द्वयोः दीक्षितवचनयोः तात्पर्यं स्पष्टीक्रियताम् : 2 × 5 = 10

- a) वंशो द्विधा — विद्यया जन्मना च ।
- b) सापेक्षत्वेऽपि गमकत्वात् समासः ।
- c) तदर्थेन प्रकृतिविकृतिभाव एव,
वलिरक्षितग्रहणात् ज्ञापकात् ।
- d) अनित्योऽयं गुणेन निषेधः । 'तदशिष्यं संज्ञाप्रमाणत्वात्' इत्यादिनिर्देशात् ।

अथवा

अधोलिखितानां द्वयोः टीका विरचनीया — 2 × 5 = 10

- a) योगविभागः
- b) बहुलम्
- c) द्विगुः
- d) नित्यसमासः

8. अधोदत्तानां पदयोः द्वयोः सूत्रोल्लेखपूर्वकं साधनं कार्यम् — 2 × 5 = 10

- a) प्रतिदिनम्
- b) द्वित्राः
- c) कुम्भकारः
- d) पूर्वकायम्
- e) स्नातानुल्लिखः

UNIT - II

(Marks : 30)

9. Answer any two of the following : 2 × 10 = 20
- a) Show main points of difference between Centum and Satam groups of languages. Name languages belonging to these groups with suitable illustrations.
  - b) Write an informative note on the non-Aryan influence in Sanskrit.
  - c) Write a note on the affinities between Vedic language and Avestan language.
  - d) What is a phonetic law ? Write an informative note on Collitz's law on phonetic changes.
10. Write short notes on any two of the following : 2 × 5 = 10
- a) Metathesis
  - b) Ablaut
  - c) Haplology
  - d) Dissimilation.
-